

**Milan Hrdlička, *Cizí jazyk čeština*, ISV nakladatelství,
Praha 2002, 150 s.**

Nebývá zvykem, aby bohemista sotva čtyřicetiletý vydával knižně soubor svých vesměs již dříve publikovaných prací, včetně přehledu vlastní bibliografie. Pokud nakladatelství ISV k takové publikaci sáhlo, učinilo tak jistě s ohledem na téma, které je v kontextu domácí bohemistické produkce neobvyklé a vlastně nové – problematika výuky češtiny jako cizího jazyka (dále ČCJ).

Milan Hrdlička, spjatý od počátku své vědecké kariéry s Ústavem bohemistických studií na FF UK, se očividně snaží rozhybat poněkud stojaté vody oboru, což dokazuje i jeho bohatá a různorodá bibliografie. Prezentovaný výběr článků, který – jak autor sám říká – není završením určité etapy bádání a má být spíše inspirativním vzhledem do problematiky, podřídil určité jednotící tématické i stylové linii. Nezařadil do něj některé své „vědečtější“ články, zejména o českých předložkách, naopak prezentuje především příspěvky, které zazněly jako přednášky či vystoupení na konferencích, a články publikované v čtenářsky přístupnějších periodikách, často i popularizačních. Příspěvky člení do pěti oddílů, v nichž se zabývá různými aspekty výuky ČCJ: (1) vyučovacími metodami a jejich vývojem, (2) pojetím mluvnice ve výuce ČCJ, (3) otázkami komunikace a komunikativnosti, (4) problematikou českého národního jazyka a prezentování jeho variet ve výuce ČCJ, (5) příspěvky, které se nevešly do žádného z těchto oddílů, jsou pak zařazeny do oddílu pátého.

Hrdlička prokazuje dobrý přehled po historii i současném stavu aplikované lingvistiky doma i v zahraničí, i když vzhledem ke svému druhému oboru akcentuje materiály frankofonní provenience. V základních otázkách pojetí výuky ČCJ, za něž považujeme problémy řešené v oddílech 2. a 4. (prolínají ovšem i do oddílů zbývajících), zastává autor spíše tradiční, zdravě konzervativní stanovisko. Právě příspěvky týkající se této problematiky zasluhují větší pozornost.

hodně prostoru je věnováno otázce poměru spisovné a obecné češtiny ve výuce ČCJ. Hrdlička se ve shodě s většinou autorů domnívá, že základním útvarem při výuce ČCJ má být čeština spisovná – argumenty jsou známy a není třeba je na tomto místě opakovat. Značné vnitřní rozrůznění češtiny a množství komunikačních situací, v nichž se na většině českého území obecné češtiny používá, je ovšem problémem, který je třeba v učebnicích a kurzech lépe řešit. Za nejvhodnější postup považuje autor kombinaci příležitostných poznámek o obecné češtině (případně podle zaměření a místa studia i o příslušném moravském interdialektu) a souhrnné lekce se zajímavými texty. Obecná čeština by podle něj měla být prezentována signalizovaně, odděleně od češtiny spisovné a v relativní komplexnosti – poučení o obecné češtině v dosavadních učebnicích se totiž povětšinou omezuje na morfologii, zatímco třeba lexikální stránka, která činí studentům největší potíže, je opomíjena.

Další zásadní problém, k němuž se Hrdlička vyjadřuje, je prezentace gramatiky ve výuce ČCJ. Varuje – podle našeho názoru správně – před přeceňováním komuni-

kační metody na úkor systémového výkladu gramatiky a kriticky se staví k různým pokusům o přílišnou redukci gramatiky a „negramatické“ pojetí výuky ČJ. V jednom z nejzajímavějších příspěvků se pak vyjadřuje ke klíčovému problému výuky české morfologie – prezentaci deklinačního systému češtiny. Konfrontuje dvě protichůdné koncepte zastoupené v učebnicích ČJ – probírání deklinace po celých paradigmatěch a postupné probírání jednotlivých pádů různých deklinačních typů – přičemž celostní pojetí deklinace považuje za vhodnější. Zde je ovšem třeba zdůraznit to, co Hrdlička jen naznačuje (s. 76): celostní pojetí je vhodné pro slavisty-filology, slovanské a snad i německé a jiné mluvčí, kteří mají dobrou představu o fungování pádového systému, je ale zcela nepředstavitelné např. pro Američany-nefilology. Výhody tohoto pojetí se nám navíc nezdaří až tak významné. Uživatel flektivního jazyka by si totiž měl vedle vertikálních vztahů v rámci paradigmatu stejně uvědomovat i vztahy horizontální, tedy vztahy koncovek jednoho pádu v průřezu různých paradigmat. Také další argument, větší přirozenost textů u první koncepte, je diskutabilní – pokud nejsou paradigmatata všech hlavních vzorů obou čísel vychlena v krátkém časovém rozmezí, dochází k značnému omezení používaného lexika.

Ne všechny příspěvky publikace jsou stejně inspirativní a přínosné. Některé jsou vysloveně popularizační, některé se obsahově poněkud překrývají, u některých původně přednášených příspěvků vidíme sklon k jisté mnohomluvnosti. V jednom z emotivněji laděných příspěvků závěrečného oddílu se autor zamýšlí nad nelichotivým stavem oboru a jeho dalších perspektivách a hledá příčiny tohoto stavu. (Poznámenejme jen, že zmiňovaný aspekt finanční jednou z hlavních příčin nebude – výukou češtiny pro cizince si dnes lze na rozdíl od jiných humanitních oborů velmi slušně přivydělat.) Stejně jako v jiných případech se Hrdlička spíše ptá, než nachází odpověď, ale to je v souladu se záměrem publikace uvést čtenáře do problematiky výuky ČJ a upozornit na hlavní problémy. V tomto ohledu publikace účel jistě splnila. Na další práci autora i jeho kolegů pak záleží, zda si obor čeština jako cizí jazyk vydobude takové postavení, jaké má výuka mateřského jazyka pro jinojazyčné mluvčí v řadě jiných evropských zemí.

Jiří Rejzek, Praha

Książki nadesłane do redakcji „Bohemistyki”

**Stanislava Kloferová, *Mluva v severomoravském pohraničí*,
Masarykova univerzita v Brně, Brno 2000, 130 s., ISBN 80–210–2470–4.**

Autorka w pracy analizuje język codziennej komunikacji na terenie pogranicza czesko-polskiego, a dokładnie w miejscowościach: Adolfovice, Branná, Javorník, Libina, Loučná nad Desnou, Žulová, Andělská Hora, Jindřichov u Krnova, Lomnice,